

Korkeakoulun olemassaolon oikeutus vuonna 2040: läsnäolon merkitys osaamisen todennuksessa

21.8.2025

Digitalisaation ja tekoälyn kehittyessä korkeakoulutuksen tulevaisuus on murroksessa. Erityisen mielenkiintoiseksi aiheen tekee se, että kaikkien korkeakoulujen yhteisessä Digivisio-hankkeessa Opin.fi-sivusto on pian muuttumassa jatkuvan oppimisen koulutuspaikasta myös suomalaisten korkeakoulujen tutkinto-opetuksen yhteen kokoavaksi alustaksi. Tämä artikkeli tarkastelee suomalaisen korkeakoululaitoksen olemassaolon oikeutusta korkeakouluvision tavoitevuoteen 2040 katsottaessa. Argumenttina esitän, että aito osaamisen varmentaminen vaatii myös paikan päällä tapahtuvaa arviointia. Mikäli korkeakouluopetus siirtyy kokonaan verkkoon, suomalainen koulutus menettää kilpailuetunsa globaalissa kentässä ja riski siirtymisestä pitkällä aikajänteellä monikansallisten koulutusyritysten varjoon kasvaa. Korkeakouluvision tavoitteita asetettaessa on tietenkin hyvä asettaa myös määrällisiä tavoitteita. Niitä asetettaessa on hyvä muistaa, että jos korkeakoulutettujen nuorten määrää ikäluokasta halutaan kasvattaa, tulee kasvu ammatilliselta toiselta asteelta. Tavoitteiksi tulisi mielestäni asettaa myös seuraavat tavoitteet: Yksikään nuori ei tipu korkeakouluopintojen keskeytymisen vuoksi tyhjän päälle, suomalaisista korkeakouluista valmistuu sellaisia asiantuntijoita, joista on hyötyä työelämälle ja kriittistä ajattelua ei voi korkeakoulutuksessa ulkoistaa tekoälylle, vaikka nuorten on osattava sitä toki hyödyntää myös muuttuvassa työelämässä. Kirjoitukseni päättyy ehdotukseen muuttaa korkeakoulujen rahoitusmallia Ruotsin tänä vuonna uudistetun mallin hengessä erottamalla verkkotutkintojen ja päiväopetuksessa tapahtuvien tutkintojen korvausperusteet.

Olen aina halunnut keskustella opiskelijoiden kanssa ja yrittää ymmärtää asioita heidän kannaltaan. Hiljattain kävin junassa keskustelun nuoren yliopisto-opiskelijan kanssa, joka avautui minulle opiskelun realiteeteista.

Hän kertoi minulle rehellisesti, että työnteko kiinnostaa häntä opiskelua enemmän, koska siitä hän saa palkkansa. Korkeakoulututkinto oli hänelle enemmän tai vähemmän vain väline edetä tulevaisuudessa uralla. Opiskelija myös myönsi suorittavansa tutkintoaan surutta nopeasti verkossa hyödyntämällä kielimalleja. Monesti tämä tarkoitti sitä, että hän ei oikeastaan ymmärtänyt opiskeltavaa asiaa. Tämä ei kuitenkaan ollut tullut ilmi verkossa toteutettujen kurssien arvioinnissa. En usko, että mikään korkeakoulu haluaa tietoisesti heikentää osaamisen laatua. Kielimallit ovat kuitenkin kehittyneet niin hyviksi, että on korkeakoulun kannalta todellinen haaste arvioida yksilön todellista osaamista, mikäli välillä ei oteta käyttöön ruutupaperin ja kynän kaltaisia perinteisiä välineitä. Korkeakoulut ovat perinteisesti olleet osaamispääoman, kriittisen ajattelun ja yhteiskunnallisen kehityksen moottoreita. Teknologian nopea kehitys, erityisesti tekoälyn ja verkkopedagogiikan alalla, haastaa kuitenkin tämän instituution perustuksia. Suomessa, kuten monessa muussakin maassa, korkeakoulujen toimintaa ohjaa julkinen rahoitusmalli, joka ei tällä hetkellä riittävästi ota huomioon opetuksen toteutustavan vaikutusta osaamisen laatuun. Sekä yliopistojen että ammattikorkeakoulujen tutkinnosta saama rahoitus on laskenut viimeisen kymmenen vuoden aikana huolestuttavasti. Rahoitusta saadaan myönnettyjen tutkintojen kautta, ilman että opetuksen laadulla olisi merkittävää roolia tulosindikaattoreissa.

Verkkokoulutuksen haasteet ja mahdollisuudet

Verkko-opetuksen yleistyminen tarjoaa kiistattomia etuja kuten saavutettavuus, joustavuus ja tehokkuus. Vaikkapa kokonaan verkossa suoritettaviin tutkintoihin liittyy kuitenkin merkittäviä haasteita. Tekoälyavusteisten työkalujen (esimerkiksi ChatGPT, Copilot, Claude) käyttö mahdollistaa tehtävien ratkaisemisen ilman syvällistä ymmärrystä. Ylipäätään opiskelijan identiteetin varmistaminen ja plagioinnin estäminen ovat teknisesti ratkaistavissa vain osittain. Pahimmassa tapauksessa syntyy ilmiö, jossa tutkinto ei enää vastaa todellista osaamista. Tämä heikentää työmarkkinoiden luottamusta korkeakoulutettuihin ja rapauttaa koulutusjärjestelmän legitimiteettiä.

Jos suomalaiset korkeakoulut siirtyvät täysin verkkopohjaiseen koulutukseen, ne astuvat kilpailemaan samoilla markkinoilla kuin globaalit toimijat kuten Coursera, edX, Google Career Certificates, Udacity ja OpenAI Campus. Näillä toimijoilla on puolellaan skaalaetu, suomalaista korkeakoulua parempi teknologinen teknologinen infrastuktuuri ja nopea kyky reagoida opetustarjonnan kehitykseen. Suomalaisen korkeakoulujärjestelmän valttina sen sijaan voisi edelleen olla todennettu osaaminen ja sitä kautta myönnetty tutkinto. Mikäli korkeakoulut eivät vapaaehtoisesti luovu tästä kilpailuedustaan. Koko suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuuden kannalta vahvuuksina täytyisi olla myös korkea laatu, luotettava arviointi ja pedagoginen läsnäolo.

Rahoitusmallin eriyttämisen tarve

Nykyinen rahoitusmalli ei erota sitä, onko tutkinto suoritettu verkossa vai läsnä. Tämä luo kannustimen siirtyä verkko-opetukseen kustannussyistä, vaikka se heikentäisi osaamisen luotettavaa varmennusta. Vielä tätä

isompi paine siirtyä verkkotutkintoihin tulee opiskelijoiden hakupaineen kautta. Opiskelijat käyvät aktiivisesti keskustelua myös siitä, missä tutkinnon voi suorittaa helpoiten ja nopeimmassa ajassa. Toisaalta myös työn ja opiskelujen yhdistäminen on korkealla opiskelijoiden prioriteettilistalla. Ei tarvitse kuin katsoa vaikkapa kevään toisen yhteishaun kehitystrendiä ammattikorkeakoulujen osalta. Verkkotutkinnot lisäävät suosiotaan nopeasti ja vuosi vuodelta.

Itse olisin valmis käymään keskustelun rahoitusmallin tarkastelusta verkkotutkintojen ja päivätoteutusten välillä Ruotsin mallin mukaisesti. Yksinkertaisimmillaan läsnäopetuksena toteutetut tutkinnot tuottavat korkeakoululle suuremman rahoituksen (esimerkiksi 1,2x – 1,5x kerroin). Puhtaasti verkossa suoritettavien tutkintojen rahoitus puolestaan määräytyisi erikseen, ottaen huomioon laadunvalvonnan kustannukset ja riskit. Tämä ohjaisi korkeakouluja kehittämään hybridi- ja läsnälähtöisiä malleja, jotka säilyttävät osaamisen todennettavuuden.

Vuonna 2040 korkeakoulun olemassaolon oikeutuksen ei tulisi perustua vain tutkinnon suorittamiseen, vaan sen kautta todennetun osaamisen laatuun ja luotettavuuteen. Paikan päällä arviointi on keskeinen tämän laadun takaamisessa. Esimerkkejä siitä, että virkamiesruotsin tai insinöörimatematiikan voi suorittaa verkossa osaamatta ruotsia tai matematiikkaa on vilahtanut suomalaisessa korkeakoulukeskustelussa. Tähän meillä ei yhteiskuntana ole varaa. Tulevat ikäluokkamme ovat niin pieniä, ja elinkeinoelämämme tarvitsee tulevaisuudessakin korkeatasoista osaamista ollakseen kilpailukykyinen. Korkeakoulujen yhteinen tehtävä on varmistaa tämä. Suomalainen korkeakoulututkinto on vain niin arvokas kuin sen kautta varmennettu osaaminen.

Jaakko Hallila
HTT, rehtori, toimitusjohtaja
SEAMK

Artikkeli on osa Jaakko Hallilan viiden julkaisun kokonaisuutta, jossa tarkastellaan Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota. Sarjassa on aiemmin julkaistu:

Yksi kampus – monta roolia